

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Υπερκείμενο και Λογοτεχνία. Οι απρόβλεπτες διαδρομές του *Μικρού Πρίγκιπα*.»

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΑΛΑΝΟΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Υπερκείμενο και Λογοτεχνία. Οι απρόβλεπτες διαδρομές του *Μικρού Πρίγκιπα*.

Δημιουργός

Ανδρέας Γαλανός

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Αύγουστος 2013

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

Τέσσερις (4) διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Wiki

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Το σενάριο προϋποθέτει την εξοικείωση του εκπαιδευτικού με ζητήματα που αφορούν τις αλλαγές που έχει επιφέρει η ψηφιακή εποχή στον χώρο της λογοτεχνίας,

καθώς και τους προβληματισμούς που σχετίζονται με αυτές. Απαραίτητη είναι, επίσης, η εξοικείωση τόσο του εκπαιδευτικού όσο και των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας.

Όσον αφορά τις τεχνικές γνώσεις, ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές χρειάζεται να είναι εξοικειωμένοι με κάποιο περιβάλλον Wiki και να μπορούν να δημιουργούν υπερσυνδέσεις. Αν αυτό δεν συμβαίνει, καλό θα ήταν πριν από την εφαρμογή του σεναρίου να αφιερωθεί μια ώρα –ενδεχομένως σε συνεργασία με τον συνάδελφο της Πληροφορικής– για την απόκτηση των σχετικών δεξιοτήτων.

Εξυπακούεται η ύπαρξη αίθουσας πληροφορικής στο σχολείο. Για την καλύτερη εφαρμογή του σεναρίου, η 2^η και 3^η ώρα θα ήταν χρήσιμο να γίνουν σε ένα συνεχόμενο δώρο, εφόσον υπάρχει τέτοια δυνατότητα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο επιχειρεί να φέρει σε επαφή τους μαθητές με ζητήματα σχετικά με την τύχη της λογοτεχνίας στην ψηφιακή εποχή. Ειδικότερα, επιδιώκεται η εξοικείωση των μαθητών με θέματα όπως η ρευστότητα, η διαδραστικότητα και η πολυμεσικότητα, που χαρακτηρίζουν το λογοτεχνικό κείμενο στον ψηφιακό χώρο. Ο βασικός άξονας αυτής της απόπειρας είναι το υπερκείμενο και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει στον χώρο της λογοτεχνίας.

Αρχικά, οι μαθητές με αφορμή τα λήμματα της Wikipedia αναγνωρίζουν τον υπερδεσμό ως ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιεί το ψηφιακό από το έντυπο κείμενο. Στη συνέχεια, περιηγούμενοι στις σελίδες του ψηφιακού [Πλανήτη](#)

Πρέσπα της Σοφίας Νικολαΐδου, έρχονται σε επαφή με τις προοπτικές (και τα ενδεχόμενα προβλήματα) που δημιουργεί η υπερκειμενική λογική κατά την εφαρμογή της στον χώρο της λογοτεχνίας. Προκειμένου να συνειδητοποιήσουν βιωματικά τις αλλαγές αυτές, καλούνται οι ίδιοι οι μαθητές να μετατρέψουν σε υπερκείμενο ορισμένα αποσπάσματα από τον *Μικρό Πρίγκιπα* και να δημιουργήσουν εναλλακτικές διαδρομές μέσα στο κείμενο.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Τα νέα ψηφιακά μέσα, με τις δυνατότητες που μας παρέχουν, μεταμορφώνουν ριζικά τους περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η λογοτεχνία δεν θα μπορούσε φυσικά να παραμείνει ανεπηρέαστη. Για αυτό και πληθαίνουν οι συζητήσεις γύρω από τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της ηλεκτρονικής λογοτεχνίας.

Κοινή διαπίστωση αποτελεί ότι η βάση της ηλεκτρονικής λογοτεχνίας είναι το υπερκείμενο¹. Μέσω της δημιουργίας υπερσυνδέσεων παρέχεται η δυνατότητα να συνδεθούν λέξεις ή φράσεις με άλλα σημεία του ίδιου κειμένου ή και με άλλα κείμενα. Το κείμενο παύει να είναι στατικό και μόνιμο και αποκτά ρευστότητα, απαιτώντας την ενεργητική διάδραση του αναγνώστη μαζί του. Κάθε αναγνώστης επιλέγει τους υπερδεσμούς που θα ενεργοποιήσει χαράζοντας τη δική του προσωπική διαδρομή στο κείμενο. Φυσικά, οι δυνατότητες αυτές δεν είναι απεριόριστες και χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή, γιατί στην υπερβολή τους μπορεί να οδηγήσουν στην πλήρη απουσία συνοχής και στην απόθνηση του αναγνώστη.

Επίσης, το υπερκείμενο μπορεί να περιλαμβάνει υπερσυνδέσεις με οπτικά, ηχητικά, πολυμεσικά αρχεία, καθώς και με ιστότοπους. Κατά αυτόν τον τρόπο, υποχωρεί η παραδοσιακή κυριαρχία του λόγου και αναδεικνύεται η πολυτροπικότητα ως αναπόσπαστο συστατικό της λογοτεχνίας στα νέα περιβάλλοντα.

¹ Για την ιστορία, τη θεωρία και τις πρακτικές του υπερκειμένου βλ. [Πετρίδου 2011](#).

Φυσικά, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι πολλές από τις καινοτομίες που συζητούνται όσον αφορά την ηλεκτρονική λογοτεχνία έχουν την αρχή τους σε τεχνάσματα και πρακτικές που συναντά κανείς ήδη στον χώρο της έντυπης λογοτεχνίας. Το εναλλακτικό τέλος μιας αφήγησης, η δυνατότητα ο αναγνώστης να ακολουθήσει διαφορετικές αναγνωστικές διαδρομές, τα παιχνίδια με την οπτική μορφή του κειμένου δεν αποτελούν καινοφανείς νεοτερισμούς της ψηφιακής εποχής. Η έντυπη λογοτεχνία έχει ήδη δώσει αρκετά τέτοια δείγματα ([Μουλά² 2010α](#): 23-24 & [Μπεχλιβάνου 2012](#): 45-49). Άλλωστε, η διαπίστωση ότι κάθε αναγνώστης βιώνει μια εντελώς προσωπική και μοναδική εμπειρία κατά την ανάγνωση ενός κειμένου έχει επισημανθεί αρχικά αναφορικά με την έντυπη λογοτεχνία. Απλώς, η υπερκειμενική διάσταση της ηλεκτρονικής λογοτεχνίας αισθητοποιεί πιο εύγλωττα αυτό το συμπέρασμα.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Να γνωρίσουν τις αλλαγές που έφερε η δυνατότητα υπερσύνδεσης στην συγγραφή και την ανάγνωση ενός οποιουδήποτε κειμένου.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

- Να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με την έννοια την υπερκειμενικής λογοτεχνίας.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι ο αναγνώστης είναι συμπαραγωγός του νοήματος (ξεκινώντας από την υπερκειμενική λογοτεχνία –στην οποία αυτό είναι πολύ αισθητά φανερό– και καταλήγοντας, ίσως, και στην έντυπη).
- Να συνειδητοποιήσουν ότι κάθε ανάγνωση λογοτεχνικού έργου είναι μια μοναδική και εντελώς προσωπική εμπειρία.

² Για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην ψηφιακή εποχή βλ. [Μουλά 2010β](#).

- Να γνωρίσουν κάποιες από τις αλλαγές (πολυτροπικότητα, διαδραστικότητα, υπερκειμενικότητα) που έχει επιφέρει η ψηφιακή εποχή στην ανάγνωση (και στη συγγραφή) της λογοτεχνίας.

Γραμματισμοί

- Να εξοικειωθούν με τη διαφορετική διαδικασία παραγωγής νοήματος που υποβάλλει η ψηφιακή λογοτεχνία.
- Να αναγνωρίζουν την σημασία της πολυμεσικότητας και να προβληματίζονται για τις σχετικές επιλογές.
- Να συγκρίνουν ένα έντυπο λογοτεχνικό κείμενο με το ψηφιακό του ομόλογο.

Διδακτικές πρακτικές

Μέσω της εργασίας σε ομάδες στο περιβάλλον Wiki επιδιώκεται να αποκτήσουν οι μαθητές δεξιότητες συνεργασίας και αλληλεπίδρασης. Άλλωστε, η συνεργατική συνδιαμόρφωση του κειμένου είναι ένα από τα ζητούμενα που έχει αναδείξει η ψηφιακή εποχή και στον χώρο της λογοτεχνίας.

Κρίθηκε σκόπιμο να επιχειρήσουν οι μαθητές (μετά από ορισμένες εισαγωγικές δραστηριότητες) τη μετατροπή ενός κλασικού λογοτεχνικού κειμένου σε ψηφιακό υπερκείμενο. Επιχειρείται μέσα από μια τέτοια διαδικασία «υπερκειμενικοποίησης» να συνειδητοποιήσουν βιωματικά τις διαφορές και τις νέες αποχρώσεις που κομίζει η ψηφιακή εποχή στην ανάγνωση (και τη συγγραφή) της λογοτεχνίας. Επιδιώκεται, επίσης, η αυτενέργεια των μαθητών και ο προβληματισμός τους σχετικά με την επιλογή και τη χρήση πολυμεσικού υλικού.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφορμή για την ιδέα του προκείμενου σεναρίου αποτέλεσε η διαπίστωση-προτροπή της Βενετίας Αποστολίδου ότι «η ανοικτότητα και οι πολλαπλές δυνατότητες νοηματοδότησης που δίνει η υπερκειμενική λογοτεχνία (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η έντυπη δεν έδινε επίσης, άσχετα αν δεν αξιοποιήθηκαν στη διδασκαλία της

λογοτεχνίας) μαζί με τη βιωματική συλλειτουργία εικόνων, λέξεων και ήχων δημιουργούν την υπόθεση ότι μπορούν να εμπλέξουν τους μαθητές σε μια δημιουργική διαδικασία επανανακάλυψης του κειμένου ως εναύσματος για τη διερεύνηση ενός εκτεταμένου δικτύου νοημάτων και σχέσεων που μπορεί να συμπαρασύρει και τη στάση τους απέναντι στα κείμενα της έντυπης λογοτεχνίας» ([Αποστολίδου 2012](#): 9) Το ενδεχόμενο, λοιπόν, να αξιοποιηθεί διδακτικά η υπερκειμενική λογοτεχνία οδήγησε στην πρόταση για ένα τετράωρο εισαγωγικό σενάριο που θα φέρει σε επαφή τα παιδιά με κάποια από τα ζητήματα που θέτει η ηλεκτρονική λογοτεχνία και θα τα εφοδιάσει με τις απαραίτητες δεξιότητες για την ανάγνωση ενός λογοτεχνικού υπερκειμένου, αλλά και τη μετατροπή ενός έντυπου αποσπάσματος σε ψηφιακό υπερκείμενο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο πλαίσιο της σχολικής πραγματικότητας οι μαθητές έρχονται ολοένα και συχνότερα σε επαφή με κείμενα σε ψηφιακή υπερκειμενική μορφή (για παράδειγμα, η εμπλουτισμένη ηλεκτρονική εκδοχή των σχολικών εγχειριδίων στην [ιστοσελίδα του Ψηφιακού Σχολείου](#)). Καλό είναι λοιπόν να συναντούν αυτά τα κείμενα έχοντας ήδη αναπτύξει κάποιες δεξιότητες και έναν σχετικό προβληματισμό. Άλλωστε, μια από τις δραστηριότητες που μπορεί να ανατεθεί στους μαθητές στην πορεία της σχολικής χρονιάς είναι και η μετατροπή ενός λογοτεχνικού κειμένου σε ψηφιακό υπερκείμενο. Μια τέτοια δραστηριότητα επιτρέπει να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που παρέχει το υπερκείμενο στον υπομνηματισμό και τη σημείωση ενός λογοτεχνήματος. Πριν προβούμε όμως σε τέτοιες δραστηριότητες, καλό θα ήταν να έχουμε προλειάνει το έδαφος και να έχουμε προϊδεάσει τους μαθητές μας για ορισμένα από τα συναφή ζητήματα που ανακύπτουν.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στη βάση του σεναρίου βρίσκεται ο προβληματισμός για τη συνάντηση του υπερκειμένου με τη λογοτεχνία προς δύο κατευθύνσεις:

- ο Το υπερκείμενο και η αξιοποίησή του στον χώρο της λογοτεχνίας απαιτούν νέες δεξιότητες από την πλευρά του αναγνώστη, κυρίως όσον αφορά την πολυμεσικότητα και τη διαδραστικότητα που γίνονται αναπόσπαστα συστατικά του κειμένου.
- ο Χάρη στο υπερκείμενο γίνονται έκτυπα και με παιγνιώδη τρόπο αισθητές ορισμένες κομβικής σημασίας διαπιστώσεις για την ανάγνωση κάθε λογοτεχνικού κειμένου (έντυπου ή ψηφιακού): ο αναγνώστης παίζει καθοριστικό ρόλο στην παραγωγή νοήματος, φτιάχνοντας το δικό του δίκτυο νοητικών συνδέσεων, και συνεπώς κάθε ανάγνωση ενός λογοτεχνικού κειμένου είναι διαφορετική και μοναδική.

Η χρήση ενός Wiki θεωρήθηκε ότι είναι η πιο πρόσφορη επιλογή για την εφαρμογή των σχετικών δραστηριοτήτων, καθώς από τη μια επιτρέπει τη δημιουργία συνδέσεων τόσο μεταξύ των σελίδων του όσο και με άλλους ιστοτόπους, και από την άλλη ευνοεί και προωθεί την ομαδική συνεργασία.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Σοφία Νικολαΐδου, *Πλανήτης Πρέσπα. Μια μεγάλη ιστορία*. Αθήνα: Κέδρος, 2002.

<http://www.snikolaidou.gr/>

Αντουάν ντε Σεντ-Εξιπερί, *Ο μικρός πρίγκιπας*. Μτφρ. Μελίνα Καρακόστα. Αθήνα: Πατάκης, 2011.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1η ώρα

Το υπερκείμενο

Η τάξη είναι χωρισμένη σε ομάδες και κάθε ομάδα βρίσκεται μπροστά σε έναν υπολογιστή στην αίθουσα πληροφορικής του σχολείου. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να μεταβούν στο [λήμμα της ελληνικής Wikipedia για τον Μικρό Πρίγκιπα](#) και να το παρατηρήσουν. Στη συνέχεια, τους ρωτάει για τις διαφορές που

έχει η μορφή του λήμματος της Wikipedia από το λήμμα μιας έντυπης εγκυκλοπαίδειας. Καλό θα ήταν να μοιραστεί σε φωτοτυπίες ένα αντίστοιχο λήμμα για τον *Μικρό Πρίγκιπα* από μια συμβατική εγκυκλοπαίδεια. Στόχος είναι οι μαθητές να εντοπίσουν κυρίως τη δυνατότητα υπερσύνδεσης που παρέχει το λήμμα της Wikipedia και που οδηγεί είτε σε άλλα λήμματα, είτε σε άλλα σημεία μέσα στο ίδιο το λήμμα, είτε σε άλλες σχετικές ιστοσελίδες. Αν ο χρόνος το επιτρέπει, μπορεί να σχολιαστεί το γεγονός ότι ανάλογες δυνατότητες –αλλά πιο περιορισμένες– παρέχουν και οι έντυπες εγκυκλοπαίδειες που παραπέμπουν σε άλλα λήμματα ή σε σχετική βιβλιογραφία, για την ανεύρεση των οποίων όμως απαιτείται πρόσθετος κόπος και χρόνος. Η δραστηριότητα αυτή σκοπό έχει να εισαγάγει τους μαθητές στην έννοια του υπερκειμένου και των δυνατοτήτων που αυτό προσφέρει.

Το λογοτεχνικό υπερκείμενο. Μια πρώτη επαφή.

Κατόπιν, ο εκπαιδευτικός ρωτάει τους μαθητές αν μπορούν να φανταστούν ένα ανάλογο υπερκείμενο, που όμως το περιεχόμενό του να είναι ένα λογοτεχνικό έργο. Αφού διατυπώσουν σύντομα τις απόψεις τους, τους μοιράζει φωτοτυπημένα αποσπάσματα από το βιβλίο της Σοφίας Νικολαΐδου *Πλανήτης Πρέσπα*. Πρόκειται για ένα ή περισσότερα από τα αποσπάσματα που βρίσκονται και στην [διαδικτυακή έκδοχή του μυθιστορήματος](#). Μαζί τους δίνεται και το [φύλλο εργασίας 1](#), το οποίο καλεί τους μαθητές να μεταβούν στην αντίστοιχη ιστοσελίδα, να διαβάσουν τις οδηγίες προς τους αναγνώστες και να περιηγηθούν στις αναγνωστικές διαδρομές, να συγκρίνουν τα φωτοτυπημένα αποσπάσματα με τις αντίστοιχες διαδικτυακές τους εκδοχές και να προβληματιστούν σχετικά με τις διαφορές έντυπου κειμένου και ψηφιακού υπερκειμένου. Περιμένουμε οι μαθητές να επισημάνουν στο ψηφιακό κείμενο την ύπαρξη υπερσυνδέσμων, την συνύπαρξη εικόνας, ήχου και γραπτού λόγου, τη δυνατότητα εισόδου από διαφορετικά σημεία στο κείμενο, τη δυνατότητα που δίνεται στον αναγνώστη να επιλέξει διαφορετικές διαδρομές, την παράλειψη τμημάτων του έντυπου κειμένου. Καλό θα ήταν ο εκπαιδευτικός να φέρει στην τάξη

και ολόκληρο το βιβλίο προκειμένου να διαπιστώσουν ίδιοι όμμασι οι μαθητές ότι στην έντυπη εκδοχή του το μυθιστόρημα είναι μια συνηθισμένη έκδοση.

Με αφορμή τα συμπληρωμένα φύλλα εργασίας, επιχειρείται μια συζήτηση γύρω από τις πρώτες αντιδράσεις των μαθητών στην επαφή τους με ένα λογοτεχνικό υπερκείμενο. Συγκεκριμένα, επιχειρείται μια διάκριση των χαρακτηριστικών του έντυπου κειμένου και του ψηφιακού υπερκειμένου. Στο πρώτο σκέλος αποδίδονται ιδιότητες όπως μεγαλύτερη σταθερότητα και αίσθηση βεβαιότητας, μικρότερος βαθμός πολυτροπικότητας, έμφαση στην οπτική εμπειρία και κυριαρχία του συγγραφέα, ενώ στο δεύτερο τα αντίθετά τους. Η διάκριση αυτή είναι σαφώς απλουστευτική και σχηματική στον βαθμό που παραβλέπει το γεγονός ότι συναντάμε από χρόνια έντυπα κείμενα που παρουσιάζουν χαρακτηριστικά τα οποία αποδίδονται εδώ στην ψηφιακή λογοτεχνία (και το αντίστροφο), καθώς και ότι σύμφωνα με τη σύγχρονη θεωρία της λογοτεχνίας η κυριαρχία του αναγνώστη δεν περιορίζεται μόνο στα λογοτεχνικά υπερκείμενα, αλλά συνδέεται με τη διαδικασία παραγωγής νοήματος σε κάθε είδους λογοτεχνικό κείμενο. Σε πρώτη φάση κρίνεται προτιμότερο οι μαθητές να σχηματοποιούν με αυτόν τον αδρό τρόπο τα πρώτα αυτά συμπεράσματα, τα οποία μπορούν στο τέλος της ώρας, και με αφορμή το [φύλλο εργασίας 4](#), να αμφισβητήσουν ή να τροποποιήσουν. Με την τελευταία ερώτηση του φύλλου εργασίας 1 επιδιώκεται να ανιχνεύσουμε την πρώτη υποκειμενική αντίδραση των μαθητών απέναντι στο ψηφιακό υπερκείμενο, κατά πόσο τους ελκύει, πόσο διατεθειμένοι είναι να αλλάξουν αναγνωστικές πρακτικές, πόσο δυσκολεύονται να εμπλακούν σε ένα τέτοιο διαδραστικό παιχνίδι, πόσο ανοικτοί είναι σε ανάλογους πειραματισμούς;

Στο τέλος της ώρας ο εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε ομάδα ένα διαφορετικό απόσπασμα από τον *Μικρό Πρίγκιπα*, το οποίο θα πρέπει να έχουν διαβάσει οι μαθητές ως το επόμενο μάθημα. Συγκεκριμένα, κάθε ομάδα διαλέγει μία από τις αφηγήσεις του Μικρού Πρίγκιπα για τις περιπλανήσεις και τις περίεργες συναντήσεις που είχε κατά το ταξίδι του σε έξι (6) διαφορετικούς πλανήτες (αστεροειδείς 325,

326, 327, 328, 329 και 330), προτού καταλήξει στον πλανήτη Γη. Σε κάθε ομάδα αναλογεί ένας πλανήτης. Αν οι ομάδες είναι λιγότερες, τότε παραλείπεται κάποιος από τους πλανήτες.

2^η-3^η ώρα

Από το έντυπο κείμενο στο ψηφιακό υπερκείμενο. Ο νέος (;) αναγνώστης.

Σε κάθε ομάδα δίνεται το [φύλλο εργασίας 2](#). Όλες οι ομάδες δουλεύουν στο Wiki που στήθηκε ειδικά για αυτόν τον σκοπό. Η κάθε ομάδα δημιουργεί μια σελίδα στο Wiki στην οποία δίνει ως όνομα τον αριθμό του αστεροειδούς που έχει αναλάβει. Στη σελίδα αυτή επικολλούν το απόσπασμα που τους δόθηκε και του δίνουν πολυτροπική και υπερκειμενική μορφή. Αν υπάρχει κάποια λέξη που θεωρούν ότι είναι δύσκολη, μπορούν να αναζητήσουν τη σημασία της στο [ηλεκτρονικό λεξικό Τριανταφυλλίδη](#) και να δημιουργήσουν υπερσύνδεση με το αντίστοιχο λήμμα.

Τους ζητείται να διαλέξουν φωτογραφίες και μουσικό υλικό για να ζωντανέψουν τον πλανήτη τους. Επιλέγουν τις λέξεις ή τις φράσεις που επιθυμούν και δημιουργούν υπερσυνδέσεις με τις αντίστοιχες φωτογραφίες ή τα βιντεάκια στο YouTube. Μπορούν αν θέλουν να τραβήξουν και δικές τους φωτογραφίες, να τις ανεβάσουν στο Wiki και να δημιουργήσουν υπερσύνδεση με αυτές. Επίσης, μπορούν να δημιουργήσουν υπερσύνδεση με κάποια ιστοσελίδα που θεωρούν ότι έχει κάποια σχέση με τον πλανήτη τους. Τέλος, μπορούν, αν θέλουν, να γράψουν σε μια χωριστή σελίδα κάτι δικό τους, εμπνευσμένο από το απόσπασμα που διάβασαν (ας πούμε την τύχη των παράξενων τύπων που συνάντησε ο Μικρός Πρίγκιπας), και να δημιουργήσουν μια υπερσύνδεση με αυτό. Δυστυχώς, στο Wiki δεν λειτουργεί καλά η υπερσύνδεση με αρχεία ήχου, πράγμα που θα μπορούσε να συζητηθεί με τα παιδιά, για να διαπιστωθεί ότι οι δυνατότητες δημιουργίας του υπερκειμένου περιορίζονται και προσδιορίζονται από το λογισμικό που χρησιμοποιείται.

Μέσα από αυτές τις δραστηριότητες οι μαθητές προχωρούν σε μια σειρά από επιλογές προς την κατεύθυνση της μετατροπής του κειμένου από μονοτροπικό σε

πολυτροπικό³ και πολυμεσικό. Με τη διαδικασία αυτή επιδιώκεται οι μαθητές να προβληματιστούν σχετικά με τις επιλογές τους και να συνειδητοποιήσουν ότι η μετατροπή αυτή αποτελεί στην ουσία ένα είδος υποκειμενικής ερμηνείας του κειμένου, μέσα από την υποκειμενική του πρόσληψη από τα μέλη της ομάδας. Άλλωστε, όλη αυτή η πολυμεσική σημείωση του λογοτεχνικού κειμένου κάνει έκτυπα αισθητή μια διαδικασία που συμβαίνει ούτως ή άλλως στο μυαλό του αναγνώστη κατά τη διαδικασία της ανάγνωσης και της παραγωγής νοημάτων. Ο αναγνώστης φτιάχνει εικόνες στο μυαλό του, συνδέει τις λέξεις με τις δικές του παραστάσεις και «αποκωδικοποιεί» το κείμενο μέσα από το δικό του ατομικό και ανεπανάληπτο πρίσμα.

Προκειμένου να υπάρχει ένα μέτρο για την αξιολόγηση της εργασίας των παιδιών ζητείται στο κείμενο κάθε ομάδας να υπάρχουν τουλάχιστον τρεις (3) ενεργοί υπερσύνδεσμοι και οι ομάδες να είναι σε θέση να δικαιολογήσουν την επιλογή που έχουν κάνει. Επισημαίνεται ότι απαγορεύεται να διαλέξουν τις γνωστές εικονογραφήσεις του *Μικρού Πρίγκιπα* που συνοδεύουν την έντυπη έκδοση. Παροτρύνονται να αφήσουν τη φαντασία τους εντελώς ελεύθερη να δημιουργήσει εικόνες ή να κάνει συνειρμούς.

Στην αρχική σελίδα του Wiki ο εκπαιδευτικός έχει αναρτήσει το ακόλουθο απόσπασμα από τον *Μικρό Πρίγκιπα*:

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας μικρός πρίγκιπας που κατοικούσε σ' ένα μικρό πλανήτη, μόλις πιο μεγάλο από τον ίδιο.

[...]

³ Η έννοια της πολυτροπικότητας τους είναι ήδη γνωστή από το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Α΄ Γυμνασίου, στο πλαίσιο του οποίου εξοικειώνονται και συζητούν σχετικά με τις ιδιαιτερότητες των πολυτροπικών κειμένων και τη συχνότητά τους στις μέρες μας. Αν παρόλα αυτά ο διδάσκων συνειδητοποιήσει ότι οι μαθητές αγνοούν την έννοια, κρίνεται σκόπιμο να αφιερώσει όσο χρόνο θεωρήσει απαραίτητο για την εξοικείωση των παιδιών με αυτή.

Βρισκόταν στην περιοχή που σχημάτιζαν οι αστεροειδείς 325, 326, 327, 328, 329 και 330. Αρχισε, λοιπόν, να τους επισκέπτεται για να βρει εκεί κάποια απασχόληση κι ακόμη για να μορφωθεί.

Κάθε ομάδα δημιουργεί πάνω στον αριθμό του πλανήτη που της αντιστοιχεί υπερσύνδεση που οδηγεί στη σελίδα με το αντίστοιχο κείμενο. Ο ίδιος ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει το απόσπασμα όπου ο Μικρός Πρίγκιπας φτάνει τελικά στη Γη και φτιάχνει σε χωριστή σελίδα το δικό του υπερκείμενο, συμμετέχοντας κι αυτός στη διαδικασία.

Φροντίζουμε να έχουν ολοκληρωθεί εγκαίρως οι παραπάνω δραστηριότητες, ώστε να περισσέψουν τουλάχιστον 20' από το δίωρο για το επόμενο βήμα.

Εναλλακτικές διαδρομές

Οι μαθητές περιηγούνται στις σελίδες-πλανήτες των άλλων ομάδων (αλλά και του εκπαιδευτικού) και ενεργοποιούν τους υπερδεσμούς ([φύλλο εργασίας 3](#)). Διαλέγουν όποιους πλανήτες τους άρεσαν (συμπεριλαμβανομένης και της Γης ως τελικού προορισμού) και δημιουργούν σε λέξεις του δικού τους αποσπάσματος υπερσυνδέσεις που οδηγούν τον αναγνώστη στην αντίστοιχη σελίδα και τον Μικρό Πρίγκιπα σε έναν νέο πλανήτη, κατά το πρότυπο που έχουν ήδη γνωρίσει οι μαθητές στον ιστότοπο του *Πλανήτη Πρέσπα*. Το ίδιο κάνει και ο εκπαιδευτικός στο δικό του απόσπασμα. Έτσι, δημιουργείται ένα δίκτυο υπερσυνδέσεων ανάμεσα στις σελίδες που επιτρέπει μια διαφορετική διαδρομή κάθε φορά.

Στην αρχική σελίδα προστίθεται κάτω από το απόσπασμα του *Μικρού Πρίγκιπα* η εξής οδηγία:

Ακολούθησε τον Μικρό Πρίγκιπα στην περιπλάνησή του. Δεν είναι υποχρεωτικό να επισκεφτείς τους πλανήτες με μια συγκεκριμένη σειρά. Διάλεξε όποιον αριθμό θέλεις και κάνε κλικ στην αντίστοιχη υπερσύνδεση. Μπορείς να διαμορφώσεις τη δική σου διαδρομή...

Σε περίπτωση που κάποια ομάδα δεν έχει προλάβει όλα τα βήματα, ολοκληρώνει τις δραστηριότητες στο σπίτι.

Οι μαθητές παροτρύνονται να περιηγηθούν στο λογοτεχνικό υπερκείμενο από το σπίτι, να προβληματιστούν γύρω από τις επιλογές της κάθε ομάδας και να διατυπώσουν τα σχόλια και τα ερωτήματά τους προς αυτήν στην αντίστοιχη σελίδα του Wiki. Τους ζητείται να πειραματιστούν με διαφορετικές διαδρομές, αλλά και να προτείνουν σε συγγενείς και φίλους να περιπλανηθούν στη δημιουργία τους και να καταθέσουν την εμπειρία τους στον ειδικό χώρο για τα σχόλια. Ο παιδαγωγικός στόχος αυτής της διαδικασίας έχει να κάνει με τη δημοσιοποίηση της εργασίας των μαθητών (γεγονός που τους χαροποιεί αλλά και τους κάνει πιο υπεύθυνους στις επιλογές τους), αλλά και με το άνοιγμα του σχολείου προς τις οικογένειες και το περιβάλλον των μαθητών (εμπλέκονται στις διαδικασίες μάθησης και γνωρίζουν καλύτερα τα αποτελέσματά τους). Κάθε ομάδα πρέπει να διαβάσει τα σχόλια που έχουν κατατεθεί στη σελίδα της και να απαντήσει σε αυτά ή να κάνει τυχόν αλλαγές.

4^η ώρα

Αποτιμώντας την εμπειρία

Στην τελευταία ώρα οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο ([Φύλλο Εργασίας 4](#)) σχετικό με την εμπειρία τους από την ανάγνωση και τη δημιουργία λογοτεχνικών υπερκειμένων. Σκοπός των ερωτημάτων είναι να προβληματιστούν οι μαθητές και επιπλέον να καταγραφούν οι αντιδράσεις τους (ερωτήματα 2, 5, 6, 9) σχετικά με τις αλλαγές που έχει επιφέρει το υπερκείμενο και οι ψηφιακές δυνατότητες τόσο στα ίδια τα κείμενα όσο και στον τρόπο με τον οποίο τα διαβάζουμε (ερωτήματα 1, 5, 7). Επισημαίνονται, έστω και ακροθιγώς, μέσα από τις ερωτήσεις οι διαφορετικές αναγνωστικές δεξιότητες που απαιτεί από τον σύγχρονο αναγνώστη η συνάντησή του με τέτοια κείμενα, αλλά και οι δυσκολίες που συναντά (ερωτήματα 5, 10). Οι μαθητές ωθούνται σε προβληματισμό σχετικά με τα όρια και τη σημασία των επιλογών στον πολυμεσικό εμπλουτισμό ενός ψηφιακού κειμένου (ερωτήματα 3, 4, 6, 7, 8). Τέλος, επιδιώκεται να αναζητηθούν οι περιορισμοί και τα

όρια των νέων αυτών μέσων (ερωτήματα 2, 4, 5, 6, 7, 10). Είναι κρίσιμο να σημειωθεί ότι οι μαθητές είναι απολύτως ελεύθεροι να καταγράψουν τις εντυπώσεις και τις απόψεις τους. Στόχος δεν είναι να προωθηθεί και να προβληθεί η υπερλογοτεχνία ως η σύγχρονη αιχμή στον χώρο της λογοτεχνίας, αλλά να προκληθεί συζήτηση και οι μαθητές να προβληματιστούν σχετικά με τις δυνατότητες και τους περιορισμούς αυτών των νέων κειμενικών μορφών.

Αφού συμπληρωθούν τα ερωτηματολόγια, θέτουμε στους μαθητές τον εξής προβληματισμό: *Στην περίπτωση του υπερκειμένου είναι σαφές ότι κάθε αναγνώστης διαβάξει με έναν εντελώς δικό του τρόπο το υπερκείμενο, φτιάχνει με άλλα λόγια το δικό του κείμενο. Μήπως συμβαίνει κάτι ανάλογο και όταν διαβάζουμε ένα τυπωμένο κείμενο; Σκεφτείτε τον διαφορετικό ρυθμό ανάγνωσης, τις διαφορετικές εικόνες που σχηματίζει κανείς στο μυαλό του, την έκδοση που χρησιμοποιεί, τον χώρο στον οποίο το διαβάξει κλπ. Τι άλλο επηρεάζει την προσωπική ανάγνωση του καθενός;*

Τους παροτρύνουμε να αναφέρουν όλους εκείνους τους παράγοντες που καθιστούν κάθε ανάγνωση ενός έντυπου κειμένου μοναδική και ανεπανάληπτη, προσδίδοντάς της ρευστότητα και υποκειμενικότητα και μετατρέποντας τον αναγνώστη σε κυρίαρχο του παιχνιδιού. Στόχος είναι να αμφισβητηθούν εν μέρει οι απόλυτες διαχωριστικές γραμμές που χαραχτήκαν στην αρχική φάση του σεναρίου και να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές πως σε έναν βαθμό το υπερκείμενο και η ψηφιακή λογοτεχνία εκμεταλλεύονται, αισθητοποιούν, επεκτείνουν και διευρύνουν πρακτικές και δυνατότητες που ενυπήρχαν ήδη στην ανάγνωση έντυπων βιβλίων.

Σε περίπτωση που υπάρχει χρόνος, ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να δείξει στην τάξη ακόμα και αποσπάσματα από το *Κουτσό* του Κορτάσαρ, που δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να διαγράψει τη δική του διαδρομή μέσα στο έντυπο κείμενο, για να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την καταγωγή και την παλαιότητα τέτοιων τεχνασμάτων.

Ας τα έχουμε όλα αυτά κατά νου στην επόμενη μας συνάντηση είτε με ένα έντυπο λογοτεχνικό κείμενο είτε με ένα ψηφιακό υπερκείμενο.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

- ✚ Έχετε στα χέρια σας φωτοτυπίες με αποσπάσματα από το μυθιστόρημα της Σοφίας Νικολαΐδου *Πλανήτης Πρέσπα*. Εκτός από το τυπωμένο βιβλίο, η συγγραφέας δημιούργησε και μια [ιστοσελίδα](#) με κομμάτια του βιβλίου και μας καλεί να παίζουμε διαλέγοντας τις αναγνωστικές μας διαδρομές.

Πριν ξεκινήσετε, διαβάστε [τις οδηγίες που δίνει η ίδια στους αναγνώστες](#).

Διαλέξτε λοιπόν πλανήτη και ξεκινήστε!!!

- ✚ Κατά την περιήγησή σας, προσπαθήστε να εντοπίσετε τα αποσπάσματα που έχετε στη φωτοτυπία και συγκρίνετε την τυπωμένη τους μορφή με την ψηφιακή. Ποιες διαφορές παρατηρείτε;

Θα εντοπίσατε ήδη πως υπάρχουν και εδώ υπερδεσμοί, όπως και στο άρθρο της Wikipedia. Πού οδηγούν;

- ✚ Από τα παρακάτω ζεύγη λέξεων και φράσεων ποιες θεωρείτε ότι ταιριάζουν στο ψηφιακό και ποιες στο έντυπο κείμενο; Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

σταθερό – ρευστό
κυρίως πολυτροπικό – κυρίως μονοτροπικό
αίσθηση βεβαιότητας – αίσθηση μπερδέματος
οπτική εμπειρία – οπτικοακουστική εμπειρία
κυριαρχία αναγνώστη – κυριαρχία συγγραφέα

ΕΝΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ	ΨΗΦΙΑΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- ✚ Σε ποια μορφή θα διαλέγατε να διαβάσετε το βιβλίο και γιατί; Σας δυσκολεύει ή όχι η «ανακατεμένη» του εκδοχή στο διαδίκτυο;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Η ομάδα σας έχει αναλάβει να «ζωντανέψει» έναν από τους πλανήτες που επισκέφτηκε ο Μικρός Πρίγκιπας.

- ❖ Δημιουργήστε μία νέα σελίδα στο Wiki μας στην οποία θα δώσετε ως όνομα τον αριθμό του αστεροειδούς σας.
- ❖ Επικολλήστε το απόσπασμα που σας δόθηκε στη σελίδα που δημιουργήσατε.
- ❖ Αν αγνοείτε τη σημασία κάποιων λέξεων ή θεωρείτε ότι θα δυσκόλευαν έναν αναγνώστη, αναζητήστε τη σημασία τους [στο ηλεκτρονικό λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και δημιουργήστε υπερσύνδεση με το αντίστοιχο λήμμα.

- ❖ Διαλέξτε ήχους και εικόνες για να «ζωντανέψετε» τον πλανήτη.

α) Υπάρχουν λέξεις ή φράσεις του κειμένου που σας δημιουργούν συγκεκριμένες εικόνες; Αναζητήστε στη μηχανή αναζήτησης εικόνων της [Google](#) την πιο κοντινή εικόνα σε αυτό που έρχεται στο μυαλό σας και ανεβάστε την σε χωριστή σελίδα στο Wiki. Αλλιώς, τραβήξτε εσείς μια φωτογραφία και ανεβάστε την. Δημιουργήστε στη λέξη του αποσπάσματος που σας γέννησε την εικόνα μια υπερσύνδεση με την αντίστοιχη φωτογραφία.

β) Ποιες λέξεις ή φράσεις του κειμένου σας φέρνουν στον νου κάποιο τραγούδι ή κάποια μουσική; Αναζητήστε το σχετικό βίντεο στο YouTube και δημιουργήστε την αντίστοιχη υπερσύνδεση.

- ❖ Μπορείτε να γράψετε σε μια καινούρια σελίδα στο Wiki κάτι εμπνευσμένο από το κείμενο που διαβάσατε. Για παράδειγμα, τι απέγινε ο ήρωας που συνάντησε σε αυτόν τον πλανήτη ο Μικρός Πρίγκιπας. Δημιουργήστε σε κάποια λέξη ή φράση του αποσπάσματος υπερσύνδεση που να οδηγεί στη σελίδα με το κείμενο που δημιουργήσατε.

⇒ Το κείμενο σας πρέπει να έχει τουλάχιστον τρεις υπερδεσμούς. Προκειμένου να προλάβετε, μπορείτε να επιμερίσετε τις αρμοδιότητές σας. Για παράδειγμα, κάποιος μπορεί να αναζητήσει εικόνες, κάποιος ήχους και κάποιος να γράψει ένα σύντομο κειμενάκι.

© ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ να χρησιμοποιήσετε εικόνες από τις εικονογραφήσεις του *Μικρού Πρίγκιπα*. Αφήστε τη φαντασία σας ελεύθερη και αναζητήστε πρωτότυπες εικόνες για να ντύσετε το κείμενό σας. Η επιλογή σας να μην είναι όμως στα κουτουρού!!! Προσπαθήστε να είστε έτοιμοι να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας σε όποιον σας ρωτήσει.

- ❖ Αφού ολοκληρώσετε το υπερκείμενό σας, μεταβείτε στην αρχική σελίδα του Wiki, όπου θα βρείτε ένα μικρό απόσπασμα που αναφέρει τους πλανήτες που επισκέφτηκε ο Μικρός Πρίγκιπας. Δημιουργήστε πάνω στον αριθμό του αστεροειδούς της ομάδας σας υπερσύνδεση με την αντίστοιχη σελίδα που έχετε δημιουργήσει.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

- ✓ Περιηγηθείτε στις σελίδες-πλανήτες των υπόλοιπων ομάδων. Ενεργοποιήστε τις υπερσυνδέσεις που έχουν δημιουργήσει.

Σχολιάστε τις επιλογές τους στον ειδικό χώρο για σχόλια, που υπάρχει στην κάθε σελίδα.

Αν χρειάζεστε διευκρινήσεις για κάποια επιλογή τους, μπορείτε να τους θέσετε εκεί τις ερωτήσεις σας.

- ✓ Διαλέξτε έναν ή περισσότερους από τους πλανήτες των άλλων ομάδων. Δημιουργήστε σε λέξεις ή φράσεις του δικού σας αποσπάσματος υπερσυνδέσεις με τις αντίστοιχες σελίδες, ώστε όταν κάποιος τις ενεργοποιεί να μεταβαίνει σε έναν νέο πλανήτη.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4

1. Θεωρείτε ότι διαφέρει ριζικά η έντυπη από την ψηφιακή εκδοχή του κειμένου;
ΝΑΙ ΟΧΙ
2. Πιστεύετε ότι η ψηφιακή εκδοχή προσφέρει περισσότερα στον αναγνώστη;
ΝΑΙ ΟΧΙ
3. Πιστεύετε ότι οι επιλογές των ομάδων φωτίζουν περισσότερο το κείμενο;
ΝΑΙ ΟΧΙ
4. Πιστεύετε ότι οι επιλογές κάθε ομάδας υπαγορεύονται κυρίως από το ίδιο το κείμενο ή από το γούστο και τις εμπειρίες των ατόμων που την αποτελούν;
ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΕΞΙΣΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΟΜΑ
5. Σας ενοχλεί που κάποιος μπορεί να διαβάσει τα αποσπάσματα με τυχαία σειρά και όχι με αυτήν που κατάγραψε ο συγγραφέας;
ΝΑΙ ΟΧΙ
6. Πότε αισθάνεστε ότι η φαντασία σας είναι πιο ελεύθερη; Όταν διαβάζετε την έντυπη ή την ψηφιακή εκδοχή;
ΕΝΤΥΠΗ ΨΗΦΙΑΚΗ
7. Όταν διαβάζετε ένα κείμενο σε τυπωμένη μορφή το μυαλό σας δημιουργεί αντίστοιχους συσχετισμούς με εικόνες, ήχους, μουσικές, άλλα κείμενα που έχετε διαβάσει;
ΝΑΙ ΟΧΙ
8. Οι επιλογές των ομάδων είναι πολύ διαφορετικές μεταξύ τους;
ΝΑΙ ΟΧΙ
9. Θα σας άρεσε να διαβάσετε έργα γραμμένα εξ αρχής με έναν τέτοιο τρόπο;
ΝΑΙ ΟΧΙ
10. Ο μεγάλος αριθμός υπερσυνδέσεων αποτελεί πρόβλημα στην παρακολούθηση της αφήγησης;
ΝΑΙ ΟΧΙ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Σε μια άλλη εκδοχή του σεναρίου θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν διαφορετικά κείμενα αντί των αποσπασμάτων του *Μικρού Πρίγκιπα*. Θα μπορούσε να επιλεγεί μια ομάδα κειμένων με κοινή θεματική (ποιητικά και πεζά). Κάθε ομάδα θα αναλάμβανε να μετασχηματίσει το κείμενο που της ανατέθηκε σε υπερκείμενο και μετά να επιχειρήσει συνδέσεις μεταξύ των κειμένων (που να αναδεικνύουν ομοιότητες ή αναλογίες). Σε αυτήν την περίπτωση, η έμφαση θα δινόταν περισσότερο στις δυνατότητες που παρέχει το υπερκείμενο για την ανάδειξη της διακειμενικότητας και όχι στη δυνατότητα χάραξης ποικίλων διαδρομών εντός του ίδιου κειμένου.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Πιθανές δυσκολίες μπορεί να προκύψουν όσον αφορά την τεχνική πλευρά του σεναρίου, κυρίως στη δημιουργία των υπερσυνδέσεων, αλλά και ως προς τις ενδεχομένως άκαιρες και επιπόλαιες επιλογές των μαθητών αναφορικά με τις εικόνες ή τη μουσική που θα αξιοποιήσουν. Όλα αυτά όμως δεν θα πρέπει να θεωρηθούν εμπόδια στην εφαρμογή του σεναρίου, αλλά να αξιοποιηθούν τη στιγμή που προκύπτουν, δίνοντας έναυσμα για συζητήσεις σχετικά με τις τεχνικές δυσκολίες και τους περιορισμούς των νέων μέσων, αλλά και τις αισθητικές (και ιδεολογικές) συνέπειες των πολυμεσικών επιλογών.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδου, Β. 2012. Η λογοτεχνία στα νέα περιβάλλοντα των ΤΠΕ: Κυβερνολογοτεχνία και e-books, ψηφιακές κοινότητες αναγνωστών, δημιουργική γραφή και αφήγηση στον ψηφιακό κόσμο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_apostolidou.pdf

[27-8-2013]

Μουλά, Ε. 2010α. e-Λογοτεχνία και θεωρία της αφήγησης ή πώς οι εξελίξεις επιτάσσουν νέες θεωρητικές προσεγγίσεις. *i-Teacher.gr* 1: 23-34. http://users.sch.gr/fg/files/1o_teyxos_i_teacher_9_2010.pdf [27-8-2013]

Μουλά, Ε. 2010β. Η διδασκαλία της λογοτεχνίας απέναντι στις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής ... και τάξης. *i-Teacher.gr* 1: 35-46. http://users.sch.gr/fg/files/1o_teyxos_i_teacher_9_2010.pdf [27-8-2013]

Μπεχλιβάνου, Μ. 2012. *Από το χαρτί στην οθόνη: Ζητήματα της ηλεκτρονικής λογοτεχνίας*. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας ΜΝΕΣ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. <http://invenio.lib.auth.gr/record/132035?ln=el> [27-8-2013]

Πετρίδου, Ε. 2011. *Υπερκείμενο: Ιστορία, Θεωρία, Πρακτικές (και μια εφαρμογή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία)*. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας ΜΝΕΣ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. <http://invenio.lib.auth.gr/record/128881> [27-8-2013]